

autor

Jaume Albert Rubio, apicultor ecològic

Com començar en apicultura ecològica

Cada vegada hi ha més interès en l'apicultura ecològica, sobretot per part de petits i mitjans apicultors. Els primers la volen practicar per autoconsum i els segons com a complement d'altres activitats. A uns i altres dediquem aquest article, pensat i redactat per a aquelles persones que vulguin iniciar-se en l'apicultura des de zero i fer-ne un maneig ecològic.

El que aquí exposaré no és més que el fruit de la pròpia experiència i de l'experiència recollida d'altres apicultors. Esperem que serveixi per aplanar el camí, a vegades ple d'incerteses, d'aquells que comencen. Encara que algunes de les observacions que fem semblin òbvies, no per això deixen de ser importants a l'hora de plantejar-nos "com començar".

El primer que has de fer és formar-te en apicultura encara que sigui des d'una òptica convencional; tant com puguis. Assisteix als cursos que s'organitzin a la teva zona. Llegeix tots els llibres que puguis, també revistes apícoles i articles especialitzats; comença pels més senzills i divulgatius (és una manera d'il·lusionar-te, si és que encara no ho estàs totalment), per anar passant a altres més tècnics. De tots se n'aprèn alguna cosa, fins i tot dels que proposen pràctiques ja en desús.

Aconseguir informació, fer cursos i acompanyar un apicultor, són els primers passos a fer

Has d'aconseguir, el més ràpid possible, la legislació aplicable a la comunitat on pensis instal·lar els ruscs o arnes. Te la poden proporcionar els serveis veterinaris oficials

o els sindicats agraris. Aconsegueix també el Reglament de Producció Ramadera Ecològica vigent on estiguis, a través de l'organisme de control.

Per agafar experiència, acompanya un apicultor de confiança en les visites a les seves arnes. Com pot ser que et resulti difícil trobar un apicultor ecològic -seria el més ideal-, procura que sigui un apicultor de caràcter obert i esperit innovador, que sigui entenimentat a l'hora de tractar les malalties de les seves abelles (no has d'aprendre a fer tractaments amb productes no autoritzats!). Al mateix temps que vas aprenent la teoria i gaudeixes amb la pràctica, encara que no sigui molta, hauries d'aconseguir dos o tres nuclis per tal de "perdre la por" a les abelles i experimentar la responsabilitat directa del maneig de les arnes. Un nucli el formen cinc quadres poblats d'abelles, amb cria en totes les seves fases, amb una reina fecundada i amb suficient mel. Dedicat aquest primer any a conèixer i a gaudir de les teves abelles.

Compra els nuclis al teu apicultor de confiança, per exemple a principis d'any, a la sortida de l'hivern. Els nuclis haurien d'arribar-te ben desparasitats, lliures de varroa. Un apicultor convencional haurà fet un tractament químic de síntesi; evita que tracti amb "Supona": és un producte no autoritzat per a l'apicultura, molt persistent i que pot deixar residus. Abans de comprar els nuclis hauràs de tenir el mateix nombre de caixes buides per traspasar-hi els quadres dels nuclis (el que compres són els

quadres i el ramat a sobre, no la caixa). Podràs anar completant l'espai de les arnes col·locant quadres amb làmines de cera estampada; encara que és difícil, tracta d'aconseguir cera ecològica. La col·locació de làmines de cera en els quadres és una pràctica molt senzilla, és suficient veure fer-ho un sol cop.

L'elecció del rusc

No ve al cas posar-nos a comparar avantatges i inconvenients de les arnes Layens i les arnes d'alces. El que és important és que els tractaments ecològics s'han experimentat, sobretot, en les arnes d'alces, ja que és pràcticament l'única utilitzada a la resta del món, mentre que l'arna Layens fa més complicats els tractaments. Entre les arnes d'alces, escollir entre una Langstroth (o "perfecció") i Dadant ("o industrial") dependrà del teu gust, de la tradició de la teva zona, de la necessitat que hi hagi allí de deixar reserves més o menys grans per a l'hivernada,... Si, després del traspàs dels nuclis als ruscs, situes aquests en una bona zona apícola amb flora circumdant variada i abundant, aigua a les rodalies,... segur que aconseguiràs la teva primera collita, petita però molt gratificant.

On pots ubicar la teva arna? Posar-la en qualsevol lloc pot crear-te problemes. Donem per suposat que coneixeràs les disposicions legals. Un dels punts fonamentals del Reglament d'Apicultura Ecològica, junt amb els tractaments, és la ubicació dels ruscs; has d'escollir una zona que "en un radi de tres quilòme-

tres les fonts de nèctar o de pol·len siguin fonamentalment cultius produïts ecològicament i/o vegetació silvestre"; també has de "mantenir una distància suficient de qualsevol font de contaminació", entengui's: indústries, abocadors, incineradores, autopistes, centres urbans... A l'hora de valorar aquesta "distància suficient" solen exigir els mateixos tres quilòmetres. Si el terreny no és teu, sempre has d'obtenir el permís del propietari, ja sigui un particular o l'Administració. Et recomanem que no moguis les arnes de lloc, almenys durant aquest primer any; amb l'experiència ja decidiràs si fas transhumància més endavant per obtenir més produccions.

Quant al transvasament de nuclis a les arnes, has de registrar-te com apicultor. El veterinari oficial de la teva zona t'informarà de com fer-ho. Amb aquest tràmit, t'adjudicaran un número de registre que has de gravar a l'arna. És el reconeixement oficial com a apicultor pel qual adquireixes una sèrie de drets, com per exemple poder accedir a la molt desitjable **assegurança apícola**. És una assegurança voluntària de responsabilitat civil, perquè encara que "no passa mai res" val més estar cobert; el millor és que t'adrecis als sindicats agraris per a obtenir unes bones condicions.

Necessites un radi de tres quilòmetres de cultius ecològics o vegetació silvestre

Aquest primer any necessitaràs una sèrie d'**eines bàsiques**. Segurament, amb el que hauràs llegit i vist fer a altres apicultors, tindràs clar què has de comprar. No obstant això, aquí tens

les nostres recomanacions: careta, guants, granota, calçat apropiat, fumador, espàtula per alçar els quadres i un parell de ganivets de desopercular. Per a la primera collita -aquest primer any el més normal és que sigui minsa-, un apicultor amic et podria deixar l'extractor de mel. Encara que potser no tinguis clar si continuaràs en l'apicultura, ni, si segueixes -esperem que sí-, en quin grau augmentaràs el nombre de ruscs, et recomanem no comprar encara l'extractor, ja que de seguida pot quedar petit per les necessitats de les teves arnes. De totes formes hi ha models molt petits i molt econòmics.

Els tractaments

Una vegada has recollit la mel hauries de fer, al principi de la tardor, un segon tractament antivarroa; recorda que el primer el van rebre els nuclis abans que els compressis. Amb tot això, les abelles passaran l'hivern amb el menor nombre possible de paràsits.

Abans d'orientar-te sobre aquest tractament, cal fer uns apunts sobre quantes vegades caldrà tractar. En zones més o menys aïllades, en les quals no hi ha molta introducció d'arnes noves i en les quals els apicultors veïns controlen la varroa, podria ser suficient un tractament anual per mantenir baixa la població d'aquest paràsit; però el més freqüent, en zones amb arnes transhumants o on pugui haver-n'hi de poc ateses, és que hagis de fer un mínim de dos tractaments cada any, ja que és fàcil que els ruscs es reinfestïn. Com a norma general, has de tractar contra la varroa després de la darrera collita de l'any, que és un moment en el qual els ruscs comencen a tenir poca cria; també pots tractar a la sortida de l'hivern, de nou amb poques cries, i moment en el qual comencen a preparar-se per a la recollida de nèctar. Procura fer els tractaments en dies assolellats (tenint molta cura amb les temperatures altes quan utilitzis el timol!), en moments del dia d'activitat normal de la colònia, amb sortida i entrada d'abelles, i mai a última hora de la tarda.

Els **tractaments ecològics** no són senzills de realitzar; depenen molt de les condicions externes de temperatura. Sovint les arnes es comporten de forma diferent davant un mateix tractament; hi ha molta variabilitat en

Abans d'obrir la caixa cal fumar bé l'entrada.
J.A.R.

els resultats i això pot resultar descoratjador. Aquell qui pensi que fer apicultura ecològica és simplement substituir uns productes químics eficaços per d'altres d'ecològics, està arriscant seriosament els seus ruscs! Per desgràcia, els tractaments ecològics contra varroa, principal problema de les arnes en tot el món, no estan del tot aconseguits, sinó en procés d'investigació i millora, per aconseguir una major eficàcia en qualsevol circumstància.

Els tractaments ecològics depenen molt de les condicions externes

Per això, la millor forma de començar els tractaments ecològics és a la primavera i utilitzant la substància preferida pels apicultors ecològics: el timol. Pots utilitzar algun producte comercial, però quan això no és possible pots fer algun preparat com el desenvolupat en el Centre Andalús d'Apicultura Ecològica (CAAPE): un tractament a base de timol i oli d'oliva.

En aquest sentit, et recomanem encara més que llegeixis la ponència del CAAPE del 5è Congrés de la Societat Espanyola d'Agricultura Ecològica - SEAE- a Oviedo (2002): "Control de la varroa con timol. Hacia el control integral y el manejo agroecológico". Aquesta informació també la trobaràs a la revista *Vida Apícola* núm. 114 / juliol-agost 2002. Aquest tractament està indicat per a contenir les parasitosis lleus o moderades en colònies fortes -molt poblades-, i ha de ser aplicat quan les temperatures exteriors estan entre 20 i 30°C, a Andalusia, per exemple, el març i l'abril. És molt important, com pots suposar, adaptar les dades extretes d'una zona a la nostra realitat concreta.

El tractament amb timol també pot utilitzar-se a principis de la tardor (setembre-octubre); però, sincerament, essent aquest el teu primer any de maneig i el teu primer tractament potser serà una mica complex si no comptes amb l'acompanyament d'un apicultor ecològic experimentat, ja que encara no coneixes suficientment el produc-

te i la reacció que pot produir en els teus ruscs. L'experiència ens fa recomanar-te que aquest primer tractament de tardor, si no estàs acompanyat d'un apicultor ecològic, és millor que el facis convencional, amb un producte veterinari autoritzat, respectant escrupolosament les dosis, el temps d'utilització i el lloc d'aplicació del tractament dins de l'arna, de forma que disminueixi l'aparició de residus indesitjables.

Altres pràctiques

Abans de donar-te d'alta com apicultor ecològic: si ja tens ruscs, adquireix experiència en el maneig ecològic d'uns quants d'ells fins adquirir confiança i convertir-los a tots; si comences de zero, espera a agafar l'experiència necessària i sobretot no vulguis manejar més ruscs dels que pots atendre correctament.

Una parada hivernal pot ser una bona pràctica per lluitar contra la varroa

Existeix una pràctica de maneig dels ruscs que, si poguessis posar-la en pràctica ja aquest primer any, et facilitaria la lluita contra la varroa. Encara que sembli una pràctica

L'autor, raspallant les abelles per tal de poder examinar o extreure el quadre. J.A.R.

molesta, un treball extra, a la llarga serà una de les claus del teu èxit -com és la clau de l'èxit d'algunes arnes ecològiques. Tradicionalment es tendeix a mantenir les arnes durant l'hivern en les zones càlides, cosa que permet deixar menys reserves de mel i avançar el desenvolupament dels ruscs de cara a la primavera. Però aquest fet també significa una constant reproducció de varroa. Si pots, afavoreix que les arnes facin una parada hivernal; és a dir, que a causa del fred i l'absència de flora, estigui un temps sense cria. Si les teves arnes passen l'hivern en una zona freda (afortunat!), les abelles pararan la seva activitat de cria entre un i quatre mesos, depenent de com sigui d'extrem el clima. Aquestes condicions no perjudiquen la colònia d'abelles perquè el fred no és un problema per a una arna amb nivells baixos de parasitosis i amb suficients reserves de mel; en aquestes condicions, la varroa no es reproduïx i disminueix de forma natural la presència de l'àcar dins del rusc. Si aquesta parada no existeix perquè és zona d'hiverns suaus, amb presència de cria durant tot l'any, has de saber que el maneig ecològic de les teves arnes serà molt més complicat, però no impossible; potser més endavant pots integrar en el maneig de la teva arna el trasllat a

Si tenim ruscos amb terra de tela metàl·lica, una làmina de paper parafinat untada amb greix i posada a sota és un bon sistema per fer recomptes de varroes caigudes i mortes. J.A.R.

una zona freda per provocar aquesta parada.

Al segon any tindràs colònies ben desenvolupades, amb les quals realitzar pràctiques de maneig que no has pogut fer fins ara. Per exemple, a la primavera has de fer el teu primer tractament ecològic amb timol, amb la tranquil·litat que si alguna cosa falla tindràs temps per rectificar. I a la tardor, si et veus capacitat, pots potser fer un tractament de neteja radical amb algun àcid orgànic. (És convenient no tractar sempre amb el mateix producte).

També seria molt convenient que aprenguessis a mesurar des del principi el grau d'infestació del teu abellar, hi ha diversos mètodes per fer-ho. Així podràs seguir l'evolució del paràsit en la teva colònia i això t'ajudarà a saber el moment més adequat per a realitzar els tractaments.

Una altra pràctica possible és que podràs formar eixams artificials, fer els teus propis nuclis, amb diversos

propòsits: per ampliar l'apiari i per suplir les possibles baixes que hagi pogut tenir durant l'hivern; també per obtenir reines joves imprescindibles per mantenir les teves colònies vigoroses; a més, aconseguiràs amb això forçar un breu període sense cria, ideal per fer en aquell moment un tractament puntual, amb notable eficàcia.

L'apicultura ecològica requereix més atenció i esforç, per això els apicultors reben un preu més alt pels seus productes

Podràs dur a terme la cria dirigida d'abellots. És un mètode cruel de lluita contra la varroa perquè consisteix en fomentar la cria d'abellots a partir d'utilitzar cera estampada a mida de cel·la d'abel·lot. Les cries de mascle són preferides per la varroa perquè duren més dies i els permet completar millor el cicle. Abans que neixin es treuen aquests quadres i es cremen. De moment és l'únic sistema que permet disminuir la infestació sense emprar productes de cap mena, durant el temps que les abelles treballen recollint nèctar.

I, si és un bon any apícola, et trobaràs amb una bona collita que t'omplirà de satisfacció.

Una reflexió per acabar... Des de l'any 1985, l'apicultura s'ha complicat molt per l'aparició de l'àcar paràsit *Varroa jacobsoni*; si és així en apicultura convencional, ho és molt més en ecològica (tant que és la principal dificultat d'aquesta). L'apicultura ecològica requereix més atenció i esforç, cosa que justifica que els apicultors rebin un preu més alt pels seus productes; a canvi, està oferint uns productes apícoles saludables i de màxima qualitat. L'apicultura ecològica en aquests moments no és senzilla, però ja és una realitat imparable. □

Jaume Albert Rubio és col·laborador del Mas de Noguera, a Caudiel (Castelló).

Resumen:

Para empezar en apicultura ecológica es preciso en primer lugar informarse y formarse, aunque sea bajo la óptica del sistema convencional. Ayudar a un apicultor/a, leer artículos y libros forman parte de esta fase. A partir de aquí, puedes comenzar con algunos núcleos con el objetivo de observar y conocer cada día un poco más. Los tratamientos ecológicos, más complicados que los convencionales, es mejor hacerlos por primera vez bajo la tutela de alguien con experiencia, o bien esperar a tener a tus espaldas un año de manejo para poder prever un poco los resultados y las reacciones.

SABÓ
POTÀSSIC LÍQUID
JABONERA
ESPECIAL CULTIUS
ECOLÒGICS

Eficaç per al control de les plagues originades per pugons, trips, caparretes, pugó laníger, àcars, àcars en hortalisses i fruiters; així com la mosca blanca en hivernacle.
Potent selectiu que respecta la fauna útil.

FABRICAT PER:
A. BESTRATEN SANCHEZ
"La Industrial Jabonera"
Avda. Generalitat, 126
Telf + Fax 977440228
43500 - TORTOSA

Reciclem la brossa orgànica
de cuines, horts i jardins

Per cada 100 kg que
diposites, es recicla
30 d'altres
100% natural.

informació i vendes a:
compostadores.com

Bufet
AgroAmbiental

Dret Agrari i Ambiental

Assessorament en Producció
Ecològica

C. Pere Almeda, 7 Av. Diagonal, 449, 4t
Tel. 93 850 05 33 Tel. 93 363 43 87
Fax 93 850 01 56 Fax 93 430 06 44

08510 RODA 08036 BARCELONA
de TER

www.bufetagroambiental.com